

ETTEVÕTTELE, ASUTUSELE VÕI ORGANISATSIOONILE KURITEO TOIMEPANEMISEGA TEKITATUD KAHJUDE HÜVITAMISEST

Oigustead. kandidaat J. Mäll

Tartu Riiklik Ülikool

Nõukogude tööseadusandluse eeskirjade järgi kannavad töölised ja teenistujad ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahjude eest materiaalselt vastutust kas piiratud või täielikus ulatuses.¹

Piiratud ulatuses kannavad töölised ja teenistujad materiaalselt vastutust nende hooletuse tõttu ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahjude eest.²

Täielikku materiaalselt vastutust³ kannavad töölised ja teenistujad ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahjude eest: 1) kui kahju on tekitatud kuriteo toimepaneku tagajärjel, 2) kui täielik materiaalne vastutus on ette nähtud erimäärustega, 3) kui töötaja on sõlminud ettevõtte või asutuse administratsiooniga kirjaliku lepingu täieliku materiaalse vastutuse kohta temale hoiule või muuks otstarbeks antud väärtuste eest ja 4) kui kahju on tekitatud väljaspool tööülesannete täitmist.⁴

Seega on täieliku materiaalse vastutuse üheks alaliigiks tööliste ja teenistujate vastutus ettevõttele, asutusele või organisatsioonile kuriteo toimepanemisega tekitatud kahjude eest.

Vastavalt NSV Liidu Ülemkohtu pleenumi 18. detsembri 1961. a. määrusele kannavad töölised ja teenistujad kuriteo toimepane-

¹ NSV Liidu ja liiduvabariikide tööseadusandluse alused § 49. С. С. Каринский. Материальная ответственность рабочих и служащих по советскому трудовому праву. М., 1955. Е. А. Кленов, В. Г. Малов. Материальная ответственность рабочих и служащих на предприятии. М., 1968. J. Mäll. Tööliste ja teenistujate materiaalsest vastutusest. TRÜ Toimetised. Oigusteaduslikke töid III. Tartu, 1965, lk. 77—94.

² NSV Liidu ja liiduvabariikide tööseadusandluse alused § 49 lg. 1. — ENSV TööK § 83.

³ NSV Liidu ja liiduvabariikide tööseadusandluse alused § 49 lg. 2.

⁴ ENSV TööK § 83¹.

misega — ehk teisiti öeldes — kriminaalkorras jälitatava teo tunnuseid sisaldava tegevuse või tegevusetusega ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahjude eest NSV Liidu KTK ja RKN-i 12. juuni 1929. a. määruse § 2 p. a (ENSV tööseaduste koodexis § 83¹ p. a) alusel täielikku materiaalselt vastutust üksnes sel juhul, kui nende süü kuriteo toimepanemises on kindlaks tehtud kohtu- või uurimisorganite poolt kriminaalkohtumenetluse korras.⁵

Seega kannab töötaja ettevõttele, asutusele või organisatsioonile kuriteo toimepanemise tagajärjel tekitatud kahjude eest täielikku materiaalselt vastutust mitte ainult sel juhul, kui kuriteo toimepanemine on kindlaks tehtud jõustunud kohtuotsusega, vaid ka siis, kui selle on tuvastanud uurimisorgan kriminaalasja algatamisest keeldumise või asja lõpetamise kohta tehtud määrusega.

Viimasel ajal on erialases kirjanduses aga korduvalt avaldatud arvamust, et materiaalse vastutuse instituudi kohaldamisel ei saa uurimisorganite määrust pidada juriidiliselt samaväärseks kohtuotsusega.

Näiteks tööõigusteadlased I. O. Snigireva ja B. A. Šelomov väidavad, et «NSV Liidu ja liiduvabariikide kriminaalkohtumenetluse aluste» § 54 kohaselt on jõustunud kohtuotsused ja kohtumäärused täitmiseks kohustuslikud kõikidele riiklikele ja ühiskondlikele asutustele, ettevõtetele ja organisatsioonidele, ametiisikutele ja kodanikele kogu NSV Liidu territooriumil, kuid uurimisorganite määrustel sellist juriidilist jõudu ei ole, mistõttu neid ei saa materiaalse vastutuse kohaldamisel juriidiliselt võrdsustada kohtuotsusega.⁶

Ülalmärgitud autorid väidavad, et tsiviilkohtumenetluse korras kahju hüvitamise kohta esitatud hagi läbivaatamisel on kohus seotud ainult kriminaalasjas tehtud kohtuotsusega. Uurimisorganite määrus, millega on tuvastatud töötaja teo ühiskonnaohtlikkus ja tema süü ettevõttele, asutusele või organisatsioonile kahju tekitamises, võiks nende arvates olla ainult kahju hüvitamist taotleva hagi esitamise aluseks.

Seega on ülalmärgitud autorid asunud seisukohale, et kriminaalkorras jälitatava teoga ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahju hüvitamist taotleva hagi läbivaatamisel tsiviilkohtumenetluse korras ei ole kohus seotud uurimisorganite poolt tehtud järeldustega. Seejuures nad kinnitavad, et nende seisukoht vastab täielikult ka kohtupraktikas väljakujunenud seisukohale, mille kohaselt kohtud käsitavad kriminaalasjas uurimis-

⁵ NSV Liidu Ülemkohtu pleenumi 18. detsembri 1961. a. määrus «Mõnest kohtupraktika küsimustest tsiviilasjades tööliste ja teenistujate materiaalse vastutuse kohta nende poolt ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahju eest» p. 5. Tööõiguslikud aktid. Tallinn, 1969, lk. 197.

⁶ И. О. Снигирева, Б. А. Шеломов. Судебная практика по делам о материальной ответственности рабочих и служащих. Научный комментарий судебной практики по гражданским делам за 1963 год. М., 1965, стр. 23.

organite poolt tehtud määrusi mitte kui akte, mis on tsiviilkohtule kohustuslikud, vaid kui akte, mis protsessi käigus kuuluvad tõenditena kohtu hindamisele.⁷

Snigireva ja Šelamovi arvates oleks vaja täpsustada NSV Liidu Ülemkohtu pleenumi 18. detsembri 1961. a. määruse p. 5 redaktsiooni ja viia see kooskõlla NSV Liidu KTK ja RKN-i 12. juuni 1929. a. määruse § 2 p. a redaktsiooniga.⁸

Eespool toodud seisukohale on uurimisorganite poolt tehtud määruste kohustuslikkuse suhtes asunud ka tööseadusandluse kommenteeritud väljaande koostajad. Ka nende arvates ei ole kohus tsiviilkohtumenetluse korras asja arutamisel seotud uurimisorganite määrustega.⁹

Täiesti vastupidisel arvamusel on tööõigusteadlased E. A. Klenov ja V. G. Malov.¹⁰ Nende arvates ei ole õige eitada uurimisorganite kriminaalasjas tehtud määruste juriidilist tähtsust tsiviilkohtumenetluse korras materiaalse vastutuse küsimustes esitatud hagide läbivaatamisel. Nad väidavad, et vastupidisel korral tuleks kõik kriminaalasjad, mis on seotud ettevõttele, asutusele või organisatsioonile kahju tekitamisega, viia kuni rahvakohtuni, kuigi see oleks täiesti ülearune neil juhtudel, kui on ilmne, et kriminaalasi kuulub lõpetamisele näiteks süüdistatava isiksust arvestades või seoses amnestia väljakuulutamisega jne.

Klenov ja Malov väidavad, et materiaalse kahju hüvitamise asjade läbivaatamisel arvestab kohus uurimisorganite määrusi mitte kõigis küsimustes, vaid ainult selle tuvastamiseks, kas kuritegu oli toime pandud ja kas seda oli teinud isik, kelle vastu on esitatud hagi.

Oma väidet põhjendavad nad viitega NSV Liidu Ülemkohtu pleenumi 28. mai 1954. a. määrusele, kus on öeldud, et kohus ei või kontrollida, kas kuritegu oli toime pandud või kas selle oli toime pannud kostja (kohtualune).¹¹

Seega on Klenovi ja Malovi arvates uurimisorganite kriminaalasja lõpetamise kohta tehtud määruses töötaja süü küsimu-

⁷ И. О. Снигирева, Б. А. Шеломов. Судебная практика по делам о материальной ответственности рабочих и служащих. Научный комментарий судебной практики по гражданским делам за 1963 год. М., 1965, стр. 23.

⁸ Sealsamas, lk. 33.

⁹ Комментарий к законодательству о труде. Под руководством С. С. Каринского. М., 1967, ком. к. ст. 83 № КЗот, § 10, стр. 291.

¹⁰ Е. А. Кленов, В. Г. Малов. Материальная ответственность рабочих и служащих на предприятиях. М., 1968, стр. 116—119.

¹¹ «Сборник постановлений Пленума Верховного Суда СССР, 1924—1963 гг.», стр. 350.

Olgu märgitud, et pleenumi määruses kõneldakse mitte süüdistatavast, vaid kohtualusest. Kohtu alla antud isiku suhtes kriminaalasja lõpetamine ei kuulu aga kohtuväliste uurimisorganite pädevusse. Järelikult võib siin juttu olla ainult kohtuorganite poolt kriminaalasja lõpetamisest. Kriminaalkohtumenetluse korras tehtud otsused ja määrused ülalmärgitud küsimustes on kahtlemata kohustuslikud kohtule, kes vaatab läbi kahjude hüvitamise küsimuse tsiviilkohtumenetluse korras.

ses võetud seisukoht tsiviilkohtumenetluse korras materiaalse kahju hüvitamise asjade läbivaatamisel samasuguse prejuditsiaalse tähtsusega nagu süüdimõistetav jöustunud kohtuotsus.¹²

Oma seisukoha põhistamiseks viitavad nad ka sellele, et asjast huvitatud töötaja võib uurimisorgani määruse peale kaevata kõrgemalseisvale ametiisikule, kui ta leiab, et määrus on ebaõige. Kõrgemalseisev ametiisik võib uurija ebaseadusliku määruse tühistada.

Ülalmärgitud autorid jõuavad järeldusele, et NSV Liidu KTK ja RKN-i 12. juuni 1929. a. määruse § 2 p. a ja sellega seoses ka tööseaduste koodeksi vastava paragrahvi redaktsiooni tuleks muuta ja täiendada sättega, mille kohaselt töötaja kannab täielikku materiaalselt vastutust, kui kahju on tekitatud kuriteoga, mille toimepanemise on kindlaks teinud uurimis- või kohtuorganid.¹³

Nagu eelnevast nähtub, on kohtuväliste uurimisorganite määruste juriidilise kohustuslikkuse hindamisel tegemist täiesti vastupidiste seisukohtadega ja sellele vastavalt ka täiesti vastupidiste ettepanekutega kehtiva seadusandluse täpsustamiseks ning kohtupraktika kujundamiseks.

Millisele seisukohale tuleks meil asuda ülalmärgitud väga vaieldavas küsimuses?

Põhiliselt tuleks nõustuda Snigireva ja Šelomovi seisukoha ja selle põhjendamiseks toodud argumentatsiooniga, sest ka meie arvates tuleb teha vahet kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse ja seoses kriminaalasja lõpetamisega uurimisorganite määruses töötaja süü küsimuses võetud seisukoha vahel.

Kohtuotsuse kohustuslikkus on vaieldamatu. Uurimisorganite määrustel sellist juriidilist jõudu ei ole, mistõttu ka asja arutamisel tsiviilkohtumenetluse korras peab kohus hindama uurimisorganite määruste põhistatust ning seaduslikkust.

Kui ilmneb, et määrus on koostatud puudulikult uuritud asjaoludest lähtudes, võib kohus saata asja täiendavaks uurimiseks.

Kui tegemist on aga asjaolude ebaõige hindamisega, võib kohus jätta uurimisorganite määruse kas arvestamata ja ise anda hinnangu asjas olemasolevatele ning täiendavalt kogutud tõenditele.

On kahtlemata õige, et töötaja võib kaevata kõrgemalseisvale ametiisikule, kui ta leiab, et uurimisorgani määrus ei vasta tegelikkusele ja on sisuliselt ebaõige. Kuid seejuures tuleb silmas pidada, et ka uurimisorganist kõrgemalseisva ametiisiku otsusele ei saa tsiviilkohtumenetluse korras materiaalse vastutuse küsimuste läbivaatamisel omistada prejuditsiaalset tähtsust.

Meie arvates ei oleks õige materiaalse vastutuse asjades seada

¹² E. A. Кленов, В. С. Малов. Материальная ответственность. М., 1968, стр. 117.

¹³ Sealsamas, lk. 119.

kohut sõltuvusse uurimisorganite poolt töötaja süü küsimuses tehtud otsustusest. Tööliste ja teenistujate materiaalse vastutuse küsimuste arutamisel tsiviilkohtumenetluse korras on kohus seotud ainult teatud osas kriminaalasjas tehtud kohtuotsusega.¹⁴ Kõik muu aga kuulub protsessi käigus kontrollimisele ja hindamisele.

Eespool toodud kokku võttes võime öelda, et ettevõtte, asutuse või organisatsiooni administratsioon võib pöörduda rahvakohtusse ja nõuda kuriteo toimepanemisega tekitatud kahjude hüvitamist tsiviilkohtumenetluse korras töötajalt, kelle süü kuriteo toimepanemises on kindlaks teinud kohtu- või uurimisorganid kriminaalkohtumenetluse korras.

Seega võib hagi esitamise aluseks neil juhtudel olla kas kriminaalasjas tehtud kohtuotsus või kohtuväliste uurimisorganite koostatud määrus.

Õigeksmõistva kohtuotsuse tegemisel, samuti sel juhul, kui uurimisorganid keelduvad kriminaalasja algatamisest või lõpetavad kriminaalasja kuriteokoosseisu puudumise tõttu, võib ettevõtte, asutuse või organisatsiooni administratsioon pöörduda hagi rahvakohtusse ja nõuda tööliste ja teenistujate poolt tekitatud kahjude hüvitamist täies ulatuses mitte ENSV TööK § 83¹ p. a järgi, vaid muudel seaduses ettenähtud alustel, sest töölistel ja teenistujad kannavad täielikku materiaalselt vastutust mitte ainult kuriteoga tekitatud kahju eest, vaid ka neil juhtudel, kus see vastutus on ette nähtud erimäärustega või poolte vahel sõlmitud lepinguga.

Kuriteo toimepanemisega ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahju eest kannavad töölistel ja teenistujad täielikku materiaalselt vastutust eelkõige neil juhtudel, kui nad kriminaalasjas tehtud kohtuotsusega on kuriteo toimepanemises süüdi mõistetud. Kuid kohus võib kohaldada täielikku materiaalselt vastutust kuriteoga tekitatud kahjude hüvitamiseks ka juhtudel, kus ta on teinud küll kindlaks töötaja süü kuriteo toimepanemises, kuid on töötaja vabastanud kriminaalvastutusest või talle mõistetud karistuse kandmisest.

Näiteks NSV Liidu Ülemkohtu pleenumi 18. detsembri 1961. a. määruse p. 5 kohaselt võib kohus kohaldada täielikku materiaalselt vastutust töötaja suhtes, kes tunnistati küll süüdi kuriteo toimepanemises, kuid keda toimepandud teo vähese ühiskonnaohtlikkuse tõttu süüdi ei mõistetud, vaid kes anti üle ühiskondliku organisatsiooni või töötajate kollektiivi käendusele tema ümberkasvatamiseks ja parandamiseks.¹⁵

Täielikku materiaalselt vastutust võidakse kohaldada töötaja suhtes ka sel juhul, kui kriminaalasi on lõpetatud selle vähese

¹⁴ NSV Liidu ja liiduvabariikide tsiviilkohtumenetluse alused § 21.

¹⁵ ENSV KrK § 50.

ühiskonnaohtlikkuse tõttu seoses asja üleandmisega läbivaatamiseks seltsimehelikule kohtule.¹⁶

Töötajad kannavad täielikku materiaalselt vastutust ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahjude eest ka neil juhtudel, kui kohus mõistab töötaja küll süüdi, kuid ei mõista talle karistust või vabastab ta karistuse kandmisest.

ENSV KrPK § 268 järgi võib kohus mõista töötaja süüdi, s. t. teha süüdimõistva otsuse, kuid jätta karistuse mõistmata, kui tegu on asja kohtus arutamise ajaks kaotanud ühiskonnaohtlikkuse või kui teo toimepannud isik ei ole enam ühiskonnaohtlik.

Sama paragrahvi järgi võib kohus teha küll süüdimõistva otsuse, kuid seejuures töötaja vabastada karistusest, kui asja arutamisel tehakse kindlaks, et kriminaalasja algatamiseks ettenähtud aegumistähtajad on möödunud, või kui töötaja on amnestia või armuandmise tõttu vabastatud karistusest, samuti sel juhul, kui kohus ENSV KrK § 49 lg. 2 alusel leiab, et edasise laifmatu käitumise ja töösse ausa suhtumise tõttu ei saa töötajat enam pidada ühiskonda ohustavaks isikuks.

ENSV KrK § 52 järgi võidakse kuriteo toimepanemises süüdimõistetud töötaja vabastada karistuse kandmisest ka raskesti haikestumise korral.

Kõigil ülaltoodud juhtudel võib kohus kuriteo toimepannud töötajate suhtes kohaldada täielikku materiaalselt vastutust.

Nagu eespool juba märgitud, kannavad töölised ja teenistujad ettevõttele, asutusele või organisatsioonile kriminaalkorras jälititava teo tunnuseid sisaldava tegevuse või tegevusetusega tekitatud kahjude eest täielikku materiaalselt vastutust ainult sel juhul, kui on kindlaks tehtud kuriteokoosseisu olemasolu ja selle ühiskonnaohtlikkus. Seega ei saa täielikku materiaalselt vastutust kohaldada neil juhtudel, kui kriminaalasi lõpetati kas kuriteokoosseisu puudumise tõttu¹⁷ või kui ei ole tõendatud töötaja süü kuriteo toimepanemises ja kui seejuures ei ole võimalik ka täiendavate tõendite kogumine.¹⁸

Täielikku materiaalselt vastutust ENSV TööK § 83¹ p. a alusel ei kohaldata ka juhul, kui töötaja tegu sisaldab küll kuriteo tunnuseid, kuid oma vähese tähtsuse tõttu ei ole ühiskonnaohtlik.¹⁹

Tuleb silmas pidada, et töötaja õigusvastased teod võivad olla kas ühiskonnaohtlikud või mitte.

Ühiskonnaohtlikud teod omakorda jagunevad vähese ning suure ohtlikkusega tegudeks.²⁰

Järelikult tuleb teha vahet õigusvastaste tegude vahel, mis

¹⁶ ENSV KrK § 51.

¹⁷ ENSV KrPK § 5 p. 1 ja 2.

¹⁸ ENSV KrPK § 168 lg. 2.

¹⁹ ENSV KrK § 7.

²⁰ Eesti NSV kriminaalkoodeksi. Kommenteeritud väljaanne. Koostaja I. Rebane. Tallinn, 1962, lk. 19—20.

oma vähese tähtsuse tõttu ei ole ühiskonnaohtlikud ja tegude vahel, mis on vähese ühiskonnaohtlikkusega ehk — teisiti öeldes — mille ühiskonnaohtlikkus ei ole suur.

Kui töötaja õigusvastane tegu oma vähese tähtsuse tõttu ei ole ühiskonnaohtlik, siis ei saa sellist tegu vaadelda kuriteona, mistõttu neil juhtudel ei saa kohaldada ka täielikku materiaalist vastutust ENSV TööK § 83¹ p. a alusel. Kui töötaja tegu on aga ühiskonnaohtlik, kuid see ohtlikkus ei ole suur, siis kannavad töölised ja teenistujad selliste tegudega ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahjude eest täielikku materiaalist vastutust sõltumata sellest, kas nende suhtes kohaldatai kriminaalvastutust või mitte.

Seega juhul, kui tegu ei olnud ühiskonnaohtlik selle toimepanemise ajal, siis ei saa sellega tekitatud kahjude hüvitamiseks kohaldada täielikku materiaalist vastutust ENSV TööK § 83¹ p. a alusel.

Kui töötaja tegu oli selle toimepanemise ajal ühiskonnaohtlik, kuid olukordade muutumise tõttu asja uurimise või kohtus arutamise ajaks oli minetanud oma ühiskonnaohtlikkuse, siis sõltumata sellest, et töötaja vabastatakse kriminaalvastutusest, peab ta selle teoga tekitatud kahju hüvitama täies ulatuses.²¹

Nõukogude tööõigustealuslikus õppekirjanduses on eespool käsitletud küsimustes väljendatud ka teistsuguseid seisukohti. Leningradi ülikooli poolt 1966. a. väljaantud nõukogude tööõiguse õpikus väidetakse, et töötaja peab kandma täielikku materiaalist vastutust ka siis, kui ta tegu vähese tähtsuse tõttu ei ole ühiskonnaohtlik. Selles õpikus on sõna-sõnalt öeldud: «В ряде случаев деяние может быть признано малозначительным с учетом личности совершившего и характера деяния. Тем не менее в этих случаях работник не должен освобождаться от возмещения ущерба в полном объеме, хотя его действия из-за малозначительности не представляют общественной опасности а поэтому и не причиняются преступлением».²²

Kahjuks ei saa me üllatunud seisukohaga nõustuda, sest meie arvates ei saa ülalkäsitletud juhtudel täielikku materiaalist vastutust kohaldada.

Tööõigusteadlased Klenov ja Malov kõnelevad kriminaalasja lõpetamise või selle algatamisest keeldumise kohta määruse tegemisest asja vähese tähtsuse tõttu.²³ Siingi on tegemist mõnevõrra ebatäpse väitega, sest seaduses kõneldakse kriminaalasja algatamisest keeldumisest ja algatatud asja lõpetamisest kuriteokoos-

---

²¹ ENSV KTK § 49.

²² Советское трудовое право. Изд. Ленинградского университета, 1966, стр. 195.

²³ Е. А. Кленов, В. С. Малов. Материальная ответственность рабочих и служащих на предприятии. М., 1968, стр. 116.

seisu puudumise või vähese ühiskonnaohtlikkuse tõttu.²⁴ Asja vähese tähtsuse tõttu võidakse aga tegu tunnistada kas ühiskonnale mitteohtlikuks või vähese ühiskonnaohtlikkusega teoks. Täieliku materiaalse vastutuse kohaldamise seisukohalt on sellel vaheleolu aga väga olulised õiguslikud tagajärjed.

Ülalnimetatud autorid kõnelevad ka sellest, et töötaja tegu võib olla ühiskonnale ohutu või võib minetada oma ühiskonnaohtlikkuse, mistõttu neil juhtudel töötaja ei kanna ka täielikku materiaalselt vastutust. Meie arvates on see seisukoht ainult osaliselt õige, sest juhul, kui toimepanemise ajal oli tegu ühiskonnaohtlik ja alles hiljem uutes olukordades minetab oma ohtlikkuse, ei välista see täieliku materiaalse vastutuse kohaldamise võimalust ettevõttele, asutusele või organisatsioonile tekitatud kahjude hüvitamisel.

Materiaalse vastutuse kohaldamisel tuleb arvestada, et tegu, mis on minetanud ühiskonnaohtlikkuse, oli toimepanemise ajal siiski ühiskonnaohtlik, mistõttu on õige asuda seisukohale, et neil juhtudel on tegemist ühiskonnaohtliku teoga, s. t. kuriteoga ettevõttele, asutusele või organisatsioonile kahju tekitamisega, mille eest töötaja peab kandma täielikku materiaalselt vastutust.

О ВОЗМЕЩЕНИИ УЩЕРБА, ПРИЧИНЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЮ, УЧРЕЖДЕНИЮ, ОРГАНИЗАЦИИ, СОВЕРШЕНИЕМ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

И. Мялл

Кандидат юридических наук

Резюме

В Постановлении Пленума Верховного Суда СССР от 18 декабря 1961 г. сказано, что рабочие и служащие несут полную материальную ответственность за ущерб, причиненный предприятию, учреждению, организации действием или бездействием, содержащим признаки деяния, преследуемого в уголовном порядке, если виновность работника в совершении преступления установлена судебно-следственными органами в порядке уголовного судопроизводства.

Но в специальной литературе одни авторы полагают, что при применении института материальной ответственности нельзя считать постановление следственных органов по своей юридической силе равноценным приговору суда. Другие утверждают, что при разбирательстве дела о материальной ответственности в суде постановление следственных органов имеет такое же преюдициальное значение, как и обвинительный приговор суда, вступивший в законную силу.

²⁴ ENSV K rK § 49 ja NSV Liidu ja liiduvabariikide kriminaalkohtumenetluse alused § 5, ENSV K rPK § 5.

Так мы имеем дело вполне с противоположными установками и в соответствии с этим и вполне с противоположными предложениями, направленными на уточнение действующего законодательства и закрепление судебной практики.

На наш взгляд, не является правильным ставить суд в зависимость от постановления следственных органов по вопросу о виновности работника. При рассмотрении вопроса о материальной ответственности рабочих и служащих в порядке гражданского судопроизводства суд связан только с приговором суда, вынесенным по уголовному делу. Все остальное подлежит проверке и оценке в ходе судебного процесса.

Как правило, рабочие и служащие несут полную материальную ответственность за ущерб, причиненный совершением преступления, в случаях, если они осуждены за это.

Полную материальную ответственность рабочие и служащие несут и в том случае, когда суд установил виновность работника в совершении преступления, но освободил его от уголовной ответственности или от отбывания присужденного ему наказания или прекратил уголовное дело вследствие малой общественной опасности деяния с передачей дела на рассмотрение товарищеского суда.

Полная материальная ответственность применяется и в тех случаях, когда работник на основе акта об амнистии или помиловании освобожден от наказания или если суд находит, что при дальнейшем безупречном поведении работника и честном отношении к труду его больше нельзя считать общественно-опасным лицом.

За ущерб, причиненный предприятию, учреждению, организации действиями или бездействием, содержащими признаки уголовно преследуемого деяния, рабочие и служащие несут полную материальную ответственность лишь в том случае, если установлены наличие состава преступления и его общественная опасность.

Если противоправное действие по своей малозначительности не представляет общественной опасности, то такое действие нельзя считать преступлением и поэтому нельзя применять полную материальную ответственность. Если деяние и является общественно опасным, но степень опасности невелика, то за ущерб, причиненный таким деянием предприятию, учреждению, организации, рабочие и служащие несут полную материальную ответственность независимо от того, применяется ли к ним уголовная ответственность или нет.

Полную материальную ответственность несут рабочие и служащие и в том случае, если ущерб причинен деянием, которое в момент совершения было общественно опасным, но впоследствии теряет свою общественную опасность.